

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE INVESTMENT CLIMATE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND GEORGIA

ANALIZA COMPARATIVĂ A CLIMATULUI INVESTIȚIONAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA ȘI GEORGIA

BEJAN ANDREEA, studentă, Specialitatea: FB

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: bejan.andreea@ase.md

Abstract. *This paper presents a comparative analysis of the investment climate in two post-Soviet republics, the Republic of Moldova and Georgia. The study explores the political, economic, legal, and social factors that influence the investment climate in these two countries. The analysis shows that Moldova and Georgia have different investment climates due to their varying political and economic conditions. While Georgia has made significant progress in improving its investment climate by implementing market-oriented reforms, Moldova has been slower in adopting these reforms. The paper provides insights into the challenges and opportunities for foreign investors in Moldova and Georgia and highlights the potential areas for future improvement. Overall, the paper suggests that Georgia's investment climate is more attractive to foreign investors than Moldova's due to its favorable business environment and ongoing efforts to improve its regulatory framework.*

Keywords: *investment climate, Georgia, foreign investments, Republic of Moldova, economic profile, analysis*

JEL CLASSIFICATION: G41, F21, D73

INTRODUCERE

Conceptul de climat investițional reflectă nivelul de atractivitate a unei țări pentru alocarea investițiilor. În contextul tendinței țărilor în curs de dezvoltare de a atrage ISD în contul dezvoltării durabile a economiei, analiza climatului investițional reprezintă un punct de pornire în elaborarea politicilor de atragere a investitorilor străini. Pentru a putea identifica lacunele sau punctele forte ale climatului investițional în Republica Moldova se cere o comparație cu o țară asemănătoare, aceasta fiind Georgia. Republica Moldova și Georgia sunt considerate două țări cu un parcurs economic asemănător și cu un potențial economic ridicat, dar care au nevoie de investiții și reforme pentru a-și atinge obiectivele de dezvoltare.

Analiza comparativă a climatului investițional în Republica Moldova și Georgia are ca scop evaluarea aspectelor legate de mediul de afaceri în cele două țări, inclusiv aspecte legate de reglementare, fiscalitate, infrastructură, forță de muncă și stabilitate politică. Prin compararea acestor aspecte, se va putea identifica și analiza diferențele și similaritățile între cele două țări și se vor propune soluții și sugestii pentru îmbunătățirea climatului investițional în Republica Moldova.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Pentru realizarea studiului comparativ a fost utilizată, preponderent, metoda comparației, care ne permite să stabilim asemănările și deosebirile dintre cele două țări. Pentru ca comparația să fie eficientă, s-au ales două țări cu particularități asemănătoare. Criteriile asemănătoare pe baza cărora se fundamentează raționalitatea alegerii Georgiei ca o țară apropiată Republicii Moldova sunt:

Tablul 1. Criteriile de comparație în procesul alegerii Georgiei

Criteria	Republica Moldova	Georgia
Numărul populației	2,615 milioane	3,709 milioane
Declararea Independenței	27 august 1991	9 aprilie 1991
Suprafață	33.846 km ²	69,700 km ²

Existența tensiunilor geopolitice	Da	Da
Parcurs European	Țară Candidat	Țară Potențial Candidată

Sursa: elaborat de autor conform datelor Wikipedia

[online], [citat 19.03.2023]. Disponibil: [https://en.wikipedia.org/wiki/Georgia_\(country\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Georgia_(country))

Printre alte metode de cercetare utilizate se regăsesc: analiza, prin care conceptul de climat investițional a fost descompus în elemente pentru fiecare țară și studiat fiecare în parte; metoda documentar-normativă; a inducției și deducției; a bazei legislative și a surselor electronice.

Investitorii internaționali sunt persoane sau companii cu sediul în afara unei țări care investesc într-o afacere. Entitățile orientează investiții în afaceri bazate nu numai pe succesul din propria țară, ci și pe succesul proiectat pe o piață internațională. Unele dintre aceste investiții, cunoscute sub numele de investiții străine directe (ISD), au devenit o piatră de temelie pentru guvernele și corporațiile din întreaga lume. Sprijinind investițiile străine directe, guvernele pot crea locuri de muncă și pot îmbunătăți creșterea economică, ceea ce duce la atractivitatea țării pentru investitorii străini. Climatul investițional al unei țări se creează la intersecția anumitor factori de natură: economică, instituțională, politică, culturală, legislativă etc. Fiecare dintre aceștia pot influența atât negativ cât și pozitiv mediul de afaceri, astfel că urmează să vedem în ce măsură se regăsesc factorii enumerați în fiecare țară.

Situația economică. Starea economiei este un factor crucial pentru imaginea climatului investițional. O țară atractivă din punct de vedere economic este cea cu prețuri stabile, fapt ce oferă o viziune clară asupra costurilor viitoare, cu un PIB cu creșteri considerabile de la an la an, rate ale dobânzilor mici, pentru a putea contracta noi capitaluri cu costuri reduse și forță de muncă calificată, dar subutilizată și respectiv ieftină, reieșind din oferta de muncă excedentară și cererea deficitară de care investitorii străini pot profita. La capitolul prețuri, după cum se observă în tabelul 2, Republica Moldova și Georgia au avut un parcurs fluctuant până în 2021, dar cu variații nu prea mari. Odată cu venirea anului 2022 s-a observat vulnerabilitatea Republicii Moldova în fața șocurilor economice externe, rata inflației ajungând la 28,74% anual, pe când în Georgia s-a înregistrat o inflație de 11,9%. Reieșind din fixarea ratelor dobânzii în funcție de rata inflației, constatăm că și acestea au aproximativ aceeași evoluție.

Tabelul 2. Indicele Prețurilor de Consum în Republica Moldova și Georgia, %

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
IPC Moldova Republica	106,4	106,57	103,05	104,84	103,77	105,11	128,74
IPC Georgia	102.1	106.0	102.6	104.9	105.2	109.6	111.9

Sursa: elaborat de autor conform datelor Biroului Național de Statistică și Geostat, [online], [citat 20.03.2023].

Disponibil: <https://www.geostat.ge/en/modules/categories/26/cpi-inflation>,

https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/10

Forța de muncă în Georgia poate fi considerată mai ieftină, deoarece nu există reglementări ce țin de salariul minim. Remunerarea pentru muncă depinde de acordul cu angajatorul. În Republica Moldova, însă, există un salariu minim – 4000 lei. [1] Putem considera că, în condițiile date, Georgia are de câștigat, însă din punct de vedere al protecției sociale și al bunăstării populației, existența salariului minim aduce avantaje mai mari decât din inexistența acestuia. Un nivel de satisfacție mai înalt al forței de muncă, va duce la un mediu de lucru prielnic și la productivitate în creștere. Conform Indicelui Fericirii, în care se includ 141 țări, Republica Moldova ocupă locul 61, pe când Georgia doar locul 102, indicând că aici productivitatea forței de muncă cu aceeași calificare ar putea fi mai joasă. [2]

Aderarea la Uniunea Europeană. Republica Moldova și Georgia și-au conturat în ultimii ani intenția de a adera la Uniunea Europeană și odată cu aceasta și-au luat angajamentul de a îmbunătăți situația internă pentru a corespunde criteriilor țărilor membre. La capitolul aderare, Republica Moldova a înregistrat un avantaj considerabil, și anume obținerea statutului de țară candidat la Uniunea Europeană în 2022, pe când Georgia a rămas la statul de țară potențial candidată. [3] Acest fapt ar putea influența psihologic investitorii străini, care, în urma unei analize superficiale, ar putea considera Republica Moldova mai sigură pentru alocarea investițiilor, dar și cu un potențial de creștere mai ridicat.

Corupția. Corupția este un criteriu care delimitează aceste două țări în două tabere diferite. Conform Indicelui Percepției Corupției 2022, calculat anual de Transparency International, Republica Moldova se situează pe locul 91 din 180, iar Georgia pe locul 41, ceea ce denotă faptul că în Republica

Moldova investitorii ar putea fi afectați de corupția înrădăcinată în sistemul administrativ public, mai mult decât în Georgia. [4] Georgia este una dintre primele țări din regiune care a stabilit o legislație ce trage la răspundere penală companiile georgiene pentru luare de mită. Există și în Republica Moldova baza legislativă bine pusă la punct în acest domeniu, cu pedepse cuprinse între 5 și 15 ani, însă un rol activ aici îl joacă societatea civilă, care în Georgia a fost sensibilizată eficient și care conlucrează cu autoritățile pentru a combate corupția.

Fiscalitatea. Republica Moldova aplică următoarele impozite: impozitul pe venitul persoanelor fizice – 12%, impozitul pe venitul persoanelor juridice – 12%, fără impozit pe profit pentru cel reținut și reinvestit, TVA – 20%. [5] Georgia are următoarele regimuri fiscale: impozit pe profit 15%, fără impozit pe profit pentru cel reținut și reinvestit, taxa pe valoarea adăugată (TVA; 18%), impozitul pe venitul persoanelor fizice (20%). [6] Prin urmare, deducem că Republica Moldova este mai atractivă din acest punct de vedere, motivând investitorii cu profituri nete mai mari.

Amplasarea geografică. Amplasarea geografică a Republicii Moldova oferă oportunități de desfacere a producției pe piața Uniunii Europene cu care aceasta se învecinează la vest. Un alt atribut al amplasării geografice este accesul la căile maritime, și anume cele ale Mării Negre prin Portul Giurgiulești, element pe care îl posedă și Georgia, ea având ieșire largă la Marea Neagră. Investitorii care doresc să investească în Georgia pot beneficia de locația strategică a țării, care leagă piețele asiatice cu cele din Europa. În regiunea sa, Georgia reprezintă una dintre cele mai relevante destinații de investiții.

Economia tenebră. Aici ne referim la evaziune fiscală, salarizarea angajaților neînregistrați, salariile în plic, importul nedeclarat la vamă, contabilitate dublă, etc. Economia tenebră în Republica Moldova nu este un rău desăvârșit, ci mai degrabă un fenomen inevitabil al mediului de afaceri autohton. Dimensiunile mici ale economiei naționale, prețurile mari la resurse și presiunea fiscală impun mulți antreprenori să ”plece în umbră” pentru a supraviețui sau pentru a putea să-și dezvolte afacerea. Acest fapt însă, creează concurență neloială în mediul de afaceri național. Dacă este să cuantificăm acest fenomen, atunci în Republica Moldova economia din umbră constituie aprox. 40% din PIB, iar în Georgia 46% din PIB, evidențiind astfel punctul slab al ambelor economii. [7]

În procesul de luare a deciziilor cu privire la destinația fluxurilor sale investiționale, investitorii stăini analizează anumiți indicatori internaționali care măsoară diferite aspecte ale țărilor. Pentru fundamentarea celor spuse mai sus, ne vine în ajutor un indicator relevant în analiza climatului investițional al unei țări - *Indicele Libertății Economice*, calculat de *The Heritage Foundation*, una dintre cele mai influente organizații de politici publice din Statele Unite. Conform ediției 2023 a acestui indice, Republica Moldova se situează pe locul 96, iar Georgia pe locul 35. [8] La calcularea acestui indice se ține cont de libertatea comerțului, a procesului de investire, eficiența sistemului judiciar, respectarea drepturilor de proprietate, libertatea afacerilor și a forței de muncă etc. . Ținând cont de acești factori, constatăm că Georgia are un climat investițional mai atractiv pentru investitorii străini, aceasta fiind observată și în dinamica investițiilor străine directe în cele două țări (Tabelul 3).

Tabelul 3. Evoluția fluxurilor de ISD, în perioada 2015 - 2021 (milioane USD)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Republica Moldova	225,87	87,44	149,52	239,79	507,17	157,79	391,31
Georgia	1735,29	1659,82	1930,38	1304,95	1382,48	551,84	1267,37

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Băncii Mondiale. [online], [citat 20.03.2023]. Disponibil: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=MD>

Astfel că, în Republica Moldova cel mai înalt flux s-a înregistrat în 2019, în sumă de 507,17 milioane USD, iar în Georgia în același an s-a înregistrat un flux de 1382,48 milioane USD, un număr de aproximativ 3 ori mai mare decât recordul Republicii Moldova. Efectul pandemiei din 2020 și-a lăsat amprenta adâncă în fluxul de investiții, mai ales în Georgia, unde avem o scădere a acestora de 65% și o creștere ulterioară în 2021 de 130%. În Republica Moldova, fluxul de investiții în 2020 a scăzut cu 69% și a crescut ulterior, în 2021, cu 148%, performanță atinsă datorită sporirii încrederii în puterea politică, orientată spre reforme și integrare europeană.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Pe baza analizei efectuate, se poate concluziona că Georgia apare ca o țară mai atractivă decât Republica Moldova pentru investitorii străini. Acest fapt este generat atât de factori care pot fi influențați de societatea civilă și administrația publică, cum ar fi corupția, stabilitatea prețurilor, calificarea forței de muncă, cadru legislativ, cât și de cei ce nu pot fi influențați, cum ar fi accesul la căile maritime. Pentru ca Republica Moldova să atingă performanțele Georgiei se propune:

- îmbunătățirea capitalului uman. Investiții în programe de educație și formare pentru a îmbunătăți calitatea forței de muncă din Republica Moldova și pentru a orienta tinerii spre domeniile cu deficit de forță de muncă;
- combaterea corupției printr-o guvernare transparentă și responsabilă, aplicarea eficientă a legii și un sistem judiciar echitabil;
- promovarea diversificării economice. Dezvoltarea politicilor de promovare a diversificării economice pentru a reduce dependența țării de exterior și pentru a crește rezistența acesteia la șocurile externe;
- promovarea parteneriatelor public-privat;
- consolidarea cadrului legal și de reglementare pentru a crea un mediu de afaceri stabil și previzibil, care să ofere investitorilor încredere.

În general, viitorul climatului investițional al Moldovei pare promițător, iar eforturile continue de îmbunătățire a acestuia vor contribui la asigurarea unei creșteri economice durabile pe termen lung.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. HOTĂRÂRE Nr. 670 din 29.09.2022, Monitorul Oficial al Republicii Moldova., [Online].[Citat 19 martie 2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134448&lang=ro.
2. Happiness index - Country rankings, The Global Economy, [Online].[Citat 19 martie 2023]. Disponibil: <https://www.theglobaleconomy.com/rankings/happiness/>.
3. Aderarea la UE, Uniunea Europeană [Online].[Citat 20 martie 2023]. Disponibil: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/joining-eu_ro.
4. Corruption Perceptions Index, Transparency International, 2022. [Online].[Citat 20 martie 2023]. Disponibil: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>.
5. COD FISCAL AL REPUBLICII MOLDOVA, TITLUL II, TITLUL III, 2023. Monitorul Oficial al Republicii Moldova [Online].[Citat 20 martie 2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135895&lang=ro#.
6. Taxation in Georgia, Wikipedia. [Online].[Citat 21 martie 2023].
7. Georgia's Informal Economy Size, World Economics [Online].[Citat 21 martie 2023]. Disponibil: [//www.worldeconomics.com/Informal-Economy/Georgia.aspx](http://www.worldeconomics.com/Informal-Economy/Georgia.aspx).
8. 2023 Index of Economic Freedom, The Heritage Foundation. [Online].[Citat 21 martie 2023]. Disponibil: <https://www.heritage.org/index/ranking>. [Accessed 21 martie 2023].

Coordonator științific: HÎNCU Rodica, dr. hab., prof. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61
e-mail: hincu.rodica@ase.md